

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Secretariaat: Buitenrustplein 21, Voorburg, Tel. 729315

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Groep I,
19 juli 1959.

Goedenmorgen, vrienden.

Uit de veelheid van mogelijkheden heb ik voor u vandaag weer eens wat oudere beschouwingen bijeengezocht. We weten dat de historie zich altijd herhaalt, zoals dat heet. En wij spreken dan ook wel eens over de spiraal der geschiedenis en stellen ons voor, dat het verleden zich steeds weer op een hoger vlak herhaalt. In die zin zouden dus ongetwijfeld in het verleden de gezegden en de wijsgerige beschouwingen te vinden moeten zijn, die passen voor uw eigen tijd.

Nu is die spiraal echter niet helemaal juist. Dat wil zeggen dat zij een te lange periode vraagt om werkelijk de volgende wikkeling op hoger vlak door te maken. Wat u kent zijn de kleine wikkelingen. Zo zouden wij ons kunnen voorstellen, dat men een spiraalgewonden draad dus nogmaals in een spiraal heeft gevormd. Die kleine spiraal ken je wel, maar die is nooit volledig gelijk. Wat de grote spiraal betreft, deze beleef je zelden en daarin heb je weinig inzicht. Ik grijp dan ook niet terug naar de grote spiraal van de tijd. Want dan zou ik terug moeten gaan tot Lemurië, een tijd dat het denken nog niet zozeer ontwikkeld was. Dan zou ik moeten gaan spreken over geestelijke inhouden en geestelijke krachten. Ik wil het wat dichterbij zoeken. Ik wil het zoeken in de tijd, dat Jeremia zijn klachten uitte over het verval van Israël.

Hij spreekt dan o.m. over de bitterheid van een stad die zal vergaan, van een land dat ondergaat en leert de mens - en daarbij is hij wel een van de eersten die dat doet - dat elke mens voor zichzelf verantwoordelijk staat voor God. Hij drukt het o.m. uit in het volgende gezegde: "Eens zeide men: Indien de ouders zure druiven eten, dan zullen de tanden van de kinderen stroef worden. Doch nu zeg ik u: Hij, die zure druiven eet, zal in zijn tanden het gevolg daarvan ervaren." Een gelijkenis dus, maar een gelijkenis, die de persoonlijke verantwoordelijkheid met uitschakeling van de werking der geslachten naar voren brengt.

Dat is natuurlijk een zekere filosofie, die niet helemaal kan opgaan. Want wij weten tegenwoordig hoe de wetten van erfelijkheid lopen, wij kunnen u vertellen hoe het milieu meevormend is voor het leven van elke mens. Maar de gedachtengang die hij daar heeft - elke mens voor zichzelf verantwoordelijk tegenover God - is in zijn tijd revolutionair. Zij is a.h.w. een democratisch geluid in een eeuw vol oligarchische verhoudingen. Nu is er in deze tijd toch wel enigszins een parallel te vinden. Het is de kleine spiraal en een precies gelijke verhouding kunnen wij natuurlijk niet aanwijzen. Maar in zijn tijd was er geen sprake in het geloof

der mensen van een persoonlijke aansprakelijkheid, een persoonlijke verantwoordelijkheid. Men wilde elke verontschuldiging aanvaarden en ten slotte zelfs de wil des Heren erbij nemen om te verklaren dat men fouten maakte. En omdat dit dus niet alleen uit het "ik" voortkwam maar uit het geslacht, uit de wereld, zouden de kinderen mede bezocht worden aan de hand van de zonden der ouderen. U zult begrijpen, dat in de tijd van heden diezelfde tendens wel heel erg sterk bestaat. Het is niet zo: wanneer iemand kwaad doet, wordt hij gestraft. Wanneer iemand kwaad doet, gaan we eerst kijken of we het op zijn milieu kunnen gooien, op een geestelijke afwijking of dat wij een andere verontschuldiging kunnen vinden en wij zoeken dan a.h.w. die schuld in het milieu, in het volk. Daar is heel veel overeenkomst dus met het zoeken van de fout bij de ouders, wanneer het bij de kinderen niet goed gaat.

De tijd waarin Jeremias spreekt en zingt is nu ook niet direct een tijd waarvan je kunt zeggen: Ze is glorieus. Je zou misschien verwachten, dat dergelijke filosofieën en spreuken voortkomen uit een tijd vol van vrede, van harmonie, van goddelijke inhoud. Maar vergeet niet dat in de tijd dat Jeremias dit alles zegt Zedekia, de zwakke vorst, a.h.w. wordt verleid door de Pharao van Egypte om in opstand te komen tegen de wereldmacht van die tijd, tegen Babylon. Het is kort voor de wegvoering van een groot gedeelte van het volk. Een tijd vol van spanningen en vol met ellende. Egypte heeft o.a. onder Potar (?) zijn rijk zien ondergaan. Eens een wereldmacht werd het langzaam maar zeker overvleugeld door Babylon, de handelsstaat. Het is een tegenstelling tussen de handelsstaat en de landbouw- en krijsstaat Egypte. Babylon is machtig. Zijn grote ziguraths verheffen zich naar de hemel toe. En ofschoon Istar zeker vereerd wordt en met haar de vele anderen (Naboe o.a., de god der wijsheid) zo is het daar menselijk. De menselijkheid komt er in het heidendom a.h.w. naar voren.

In dezelfde tijd beschuldigt Jeremias (ofschoon ik niet geloof, dat dat is vastgelegd) zijn volk echter van het offeren aan de Baäls. (En nu kunnen wij natuurlijk die dingen wel terugvinden, waar ze voor u misschien moeilijk bereikbaar zijn.) Hij zegt dan letterlijk (het is tegen het Joodse volk, vergeet dat niet): "Gij, die uwe eerstgeborenen offert aan de gloeiende goden, de demonische vraatzucht der krachten, u zeg ik: de Heer zal uw land verderven en Hij zal u verdrijven. En gij, die uit de vallei van Kanaän zijt gekomen, u zeg ik: de ondergang wacht u." Hij dreigt. Maar wat gebeurt er dan ook eigenlijk?

Kijk eens, u weet dat de Joodse leer zelf streng is. Zij is niet onmenselijk; integendeel, ze kent een werkelijk goede gezinsverhouding. En ook een sociale rechtvaardigheid is zeker te vinden, o.m. in de wetten op de slavernij. De Joden zijn een der weinige volkeren, die in die tijd geen permanente slaven kennen. Er komt steeds weer een periode, dat zij moeten worden vrijgegeven. Maar zij willen graag meer. Zij hebben niet de moed om als b.v. een Babylon feesten van bandeloosheid te vieren, want daartegen zou de Heer opkomen. En zo keren ze terug tot de Moloch-verering van de vroegere Kanaänieten. In de nabijheid van Jeruzalem zijn op dat ogenblik al verschillende van die gloeiende goden opgebouwd. En daar offeren inderdaad de vrouwen en de kinderen - vooral van de voornamen - eerstgeborenen. Daar vinden uitspattingen plaats, die alle beschrijving tartten. Opvallend is dat hier zelfs de priesters van de enig ware God aan deelnemen, vaak ook in een priesterlijke functie. De eigenlijke hoofdpriester van dit geval was overigens een zekere Armitarus (?), waarschijnlijk een Egyptenaar met een dosis Grieks en Cyprisch bloed.

Stel u de situatie voor. Men verwacht vermaak, men wil uitbarstingen en wanneer de wereld dat niet geeft, dan neemt men het. En daarin spreekt Jeremias juist zijn aankondiging maar gelijktijdig een vernieuwing van denken. De filosofie dat elke mens voor zichzelf verantwoordelijk is tegenover God, wordt geboren in een tijd dat losbandigheid het uitverkoren

volk bedreigt, de tijd dat Jeruzalem staat voor een van de grote bloedbaden, die het volk telkenmale weer dreigen te vernietigen. En kijk dan nu naar uw eigen wereld. Is het niet zo, dat ook heden walse goden aanbeden worden? O zeker, men noemt hen geen goden meer. Maar rijkdom, zinlust, macht zijn vaak belangrijker dan het accepteren van of het vervullen van Gods wet. Strijd wordt aan alle kanten uitgelokt. Niet omdat men de strijd wenst, maar omdat men daarin juist een verdienste ziet, een mogelijkheid tot verbetering van het "ik". Zoals b.v. in de door mij genoemde periode een groot gedeelte van de rijken in Jeruzalem eigenlijk met de Egyptenaren mee speelt, met de burgers ook van Tyrus, met Meden en Perzen, met de Edomieten zelfs, om zo te komen tot een bevrijding van de macht van Babylon, waaraan men eigenlijk een beetje horig is. En nu is het vreemde dat de belofte van de Pharao is: Ik zal aan u geven wagens en paarden (die waren in die tijd heel erg kostbaar) en het recht uwe slaven te binden. Dus het lijfsrecht, zoals dat in Egypte bestond op slaven, dat zou dan ook daar worden ingevoerd. Volkomen strijdig met de Joodse wet. Maar de Pharao belooft het en ze vragen zich niet af: Wat is Gods wil, wat is Gods wet? Ze zeggen: We willen het hebben. En dan brengen ze offers aan Moloch, dan begaan ze allerhand sacrilèges en noemen zichzelf dan toch nog het uitverkoren volk. Dat is heel typisch.

In deze tijd kennen we heel veel mensen die buitengewoon rechtvaardig doen, maar die leven ten koste van anderen. In deze tijd zie je mensen spreken over de vrede, terwijl ze de vrede verkopen aan een of andere macht, die hun méér belooft. In deze tijd lippendienst aan Jezus Christus, lippendienst aan de enige en ware God; en daarachter een steeds toenemende demonie, waarbij de mens probeert los te breken uit de banden van gerechtigheid. Vrienden, het is geen toeval dat ik vandaag over Jeremias spreek. Want ook in deze tijd zou je hetzelfde kunnen uitroepen: "Wee u, stad! Gebaad zult ge zijn in bloed. De kinderen zullen sterven. En in de stilte zal gras groeien op de puinhopen van de machtige, de schone!" Dat is een uitroep, die zou je vandaag aan de dag tot de wereld willen roepen. "Mensen, begrijp dan toch! Jullie bezien de zaak verkeerd. Er is geen sprake van algemeen aansprakelijk zijn, van optreden als volk, van verplicht zijn aan je gemeenschap en aan je vakbond! Want hij, die de zure druiven eet, zal zijn tanden stroef voelen worden. Ieder voor zich zal moeten staan voor de gevolgen van zijn daden, dat kan niet anders."

Er is een filosofie die ons toch kan redden, die ons eigenlijk heel veel vrijheid kan geven en nieuw inzicht, die zelfs aan de verwarring en vaak verwording van deze tijd een inhoud kan geven. Ik heb deze dan getrokken - zoals ik reeds zeide - uit Jeremias' tijd, ofschoon niet alles is uit zijn eigen geschriften. Ik wil b.v. hier zeker niet vergeten het commentaar van Enoch, de verver en van Abimalech, de smid. Deze twee figuren, die ook in Jeremias' gevolg a.h.w. optreden, samen met Habakuk, de schrijver, vullen voor ons idee zeer goed aan, wat de profeet vaak te hoog en te ver zegt. Dan moet u maar eens luisteren hoe dicht het verleden bij het heden ligt en hoe wáár de gedachte van het verleden is in het heden.

Gij hebt kinderen gebaad en de waarheid niet erkend. Ge hebt hen besneden volgens de wet, maar ge hebt hen doen verworden door uw eigen handelingen. Wee u, Israëli! Gij, eens uitverkoren, tot u zegt de Heer: "Over u zal Ik de fiolen van Mijn toorn uitstorten. Verdrijven zal Ik u en verscheuren. Geselen zal Ik u en vernietigen zal Ik u. Doch behouden zal Ik u, want gij zult zijn Mijn wet en Mijne waarheid. Doch reinigen zal Ik u in zeeën van bloed."

Hoogdravend, natuurlijk; zoals het een profeet betaamt, zouden we haast zeggen. Maar de verver, die bekijkt het veel gewoner, veel nuchterder. Die begint zijn eigen commentaar te geven. "Wanneer wij zeggen een wet te aanvaarden en wij aanvaarden die wet niet, wanneer wij zeggen een taak te volbrengen en wij volbrengen die taak niet, zo zijn wij schuldig.

En schuldig zijn wij niet slechts tegenover de mensen, maar ook tegenover de grote Vorst, tegenover de God, Die ons geschapen heeft." Dat is logisch. En nu trekt hij in het beeld van zijn tijd de vorst, die - zoals u weet - lijfsrecht had op elk van zijn ingezetenen.

"En zal de vorst hen, die hun beloften - hem gedaan - niet vervullen, die de taak door hem gegeven niet volbrengen, in vrijheid laten gaan? Of zal hij hen in ketenen slaan en werpen in de diepste put?"

Ja, Enoch zegt het aardig. God is een vorst. En per slot van rekening ook al zal God niet wreken - de primitieve manier waarop dat misschien daar nog geloofd wordt - toch is het wel degelijk waar dat de goddelijke wet ons dwingt a.h.w. Gods wet te gehoorzamen en anders verdeeld in onszelf onder te gaan aan het volbrengen van een wet, die wij niet beseffen.

Als je vroeger naar een vorst toeging en hij zei tegen je: "Je bent een héél goed mens. Weet je wat je doet? Je gaat op reis. Je gaat naar b.v. Alexandrië," dan hoefde je heus niet te denken dat je kon zeggen: "Neen, ik ga liever naar Tanger toe." Dan ga je. En als je probeerde dat te omzeilen en toch naar Tanger toe te gaan, dan had hij altijd wel zijn beroepsmoordenaars, die je een kopje kleiner maakten. God doet dat natuurlijk niet door beroepsmoordenaars of zo. Op het ogenblik dat wij een verkeerde weg ingaan, dat wij menen dat wij wel weten waar we de toekomst, het leven, de vreugde, de werkelijkheid, de juistheid, de wet moeten vinden, dan stuurt God ons a.h.w. Zijn wetten op het lijf. Die wetten brengen steeds tegenslagen, ongeluk, tegenslagen, ongeluk. We begrijpen dan niet waarom juist ons dat moet overkomen, waarom juist onze zaken nu slecht gaan, waar juist bij ons er telkens een ongelukje is, van af het breken van een bord tot het instorten van een huis toe. Wij begrijpen het vaak niet. Maar dat is nu eenvoudig de werking van de goddelijke wet. Wij móeten naar Alexandrië toe of wij willen of niet. En zo is het met deze wereld ook. Deze wereld móét naar een nieuwe fase van hoger geestelijk bewustzijn. Deze wereld móét naar een verdieping van geestelijk leven. En als de mens dan verdergaat de kant uit van het materialisme, dan krijgt hij ramp na ramp te verwerken tot het ogenblik, dat hij zich realiseert: "Ja, het gaat toch werkelijk om de geestelijke inhoud."

Wat dat betreft is er geen mens op de wereld, die kan zeggen: "Ik heb de wet niet gehoord," Zoals de smid dat in Jeremias' tijd zeide: "Want zij roepen wel: 'Zijn wij dan wetsgeleerden?' doch de tafelen zijn hun bekend. En in het ledige van de Ark spreekt God tot ieder. Zij weten hun weg en zij kennen de wet. En zo zij gaan tot Baäl, de Heer zal hen drijven." Heel eenvoudig, nietwaar? Wij kunnen nu wel proberen onze eigen weg te gaan, onze eigen gang te gaan, wij kunnen wel zeggen "dat is voor ons belangrijk" of "zus zullen wij doen" of "zo zullen wij doen," maar wij ontkomen er niet aan. Op een gegeven ogenblik drijft God ons. En dan zullen wij de ellende moeten ervaren dat alles misgaat.

Dat lijkt allemaal erg pessimistisch. Maar laat ons niet vergeten dat het ook Jeremias is, die op een gegeven ogenblik uitroept - en dat in de tijd dat men van de stad reeds zegt: "Door de pest getroffen zijn als het plaveisel, het vuur van de vijand drijft door de stad" (men had dus een soort touwwerkbollen, die in houten vaten werden verpakt en werden aangestoken en door een soort ballista ergens in de stad gegooid) "en de pijlen van de vijand vliegen over de muren," (daarover moet men ook niet zo min denken; buiten hadden ze dus vestingwerken opgebouwd - hetzij van hout of van aarde - waardoor ze dus over de muur in de straten van de stad konden schieten); en in die tijd, juist in die tijd zegt diezelfde Jeremias: "Weent mijn volk, want ziet de roede des Heren treft u. Maar Hij heeft Zijn toorn behouden." (teruggehouden dus.) Verheugt u, want uit dit alles ontstaat het licht. En uit Davids zaad zal de kracht geboren worden; geopenbaard zal zijn de volheid van het volk en de grootheid van de Heer." Hij belooft juist in die ellende: dit is het begin. Uit deze dingen komt

de verlossing, komt de bewustwording.

Dan zeggen de Christenen: Natuurlijk, want Jezus Christus is geboren. Maar er is eigenlijk nog veel meer gebeurd. Kijk eens naar dat Joodse volk van vroeger. Stammen, die onder elkaar aan het strijden waren, verraad tegenover elkaar, haat. Een trotse afzondering van alle volkeren en daardoor ook heel vaak het verwerpen van de cultuur van andere volkeren en van hun techniek en bereiking. Er zijn Joden bekend, die dan wel met een andere groepering of staat meegingen, maar die werden onmiddellijk renegaten genoemd, afvalligen. Israël werd verstrooid. En toch is de huidige staat van Israël machtiger dan het koninkrijk van Judea in Israël, dus in de tijd van Jeremias. Het volk is verstrooid, maar niet meer zoals vroeger: slaven. Niet meer volk dat gedeporteerd is uit een soort concentratiekamp. Een volk dat langzaam maar zeker zo vergroeid is met de volkeren der aarde, dat het een deel is gaan uitmaken van de cultuur en de beschaving. Vroeger was het een zeldzaamheid als b.v. in Babylon een rol of enkele tafelen te krijgen waren met een schriftuur van een Joods schrijver. U weet misschien niet eens hoeveel Joodse schrijvers er thans zijn in alle talen. En in de muziek van de wereld weerklinkt ergens het accent van die oude kleine staat. In de wetenschap schittert Davids ster naast de vele andere sterren. En toch kunnen wij niet zeggen: "Groot zijt gij, Israël." Maar we kunnen wel zeggen: Door het volk te verstrooien heeft God eigenlijk pas zijn gegeven aan de uitverkiezing. Niet dat Hij hen gemaakt heeft in de orthodoxe zin tot de bewaarders van Zijn wet en Zijn geheim. (Dat is per slot van rekening een kwestie van filosofie en de godsdienstige interpretatie ervan.) Maar Hij geeft hun een houvast, waardoor - door ongetelde geslachten na elkaar - geestelijke en stoffelijke waarden behouden kunnen worden. Let wel, een Jood is niet meer en niet minder dan een ander mens, maar hij kan in vele gevallen juist die achtergrond hebben, die het hem mogelijk maakt in een maatschappij te werken als een desem, een gist. Soms tot nadeel van zichzelf, dat geef ik graag toe, maar hij brengt het volk in beroering. Hij schept of wel ondergang of wel licht en wijsheid. Dat is niet voor niets. Het onbelangrijke, het verworpene a.h.w. - ook het verworpen volk van Israël - is in zekere zin tot een hoeksteen geworden van deze moderne tijd, van deze moderne beschaving.

Ook nu zijn er groeperingen, die men verwerpt. Die men afwijst. Degenen die - zoals het heet - te ouderwets zoeken naar een persoonlijke verantwoordelijkheid, een persoonlijke vrijheid. Degenen die zoeken naar het vrije contact met de geest en het persoonlijk treden voor God. Die passen niet in deze maatschappij, zegt men. Maar ook dezen zullen huwen met de volkeren - zoals het heet - en daardoor zal hernieuwd Jeremias' belofte waar worden. Want uit het geslacht dezer wereld zal een kracht opstaan, die is als een licht en een zon en brengt de verlossing en de vervulling.

Het is niet alleen pessimistisch. We hebben aan de hand van de oude geschiedenis en enkele recente overblijfselen daarvan vandaag geprobeerd duidelijk te maken, waar het eigenlijk omgaat. We weten nu waarom het gaat. Het gaat erom dat de mens, die in zichzelf de persoonlijke verantwoordelijkheid aanvaardt van zijn leven en de persoonlijke band zoekt met God, bevrijd is zelfs als de hele wereld in elkaar stort. Moet ik naar de profeet van het moderne Christendom grijpen? Naar Johannes van Patmos? Want hij schrijft: En Hij zeide tot de ruiters: Weest stil. En Hij zeide tot de storm: Wees stil. En Hij nam Zijn engel en zeide: Zegel Mij het voorhoofd van hen, die mij behoren (en hun getal was 144000. 9, het getal van de mens.)

De mensheid leeft in een zee van bitterheid. En die zee van bitterheid is oud, heel oud. Zo oud als Babylon en Egypte. Zo oud als Ur. Zo oud als Atlantis zelf. Maar in die zee van bitterheid wordt steeds een nieuwe kracht, een nieuw weten, een nieuw wezen geboren. En zoals de

smid zei, sprekend voor de weinige vaklieden, die Babylon had overgelaaten in Jeruzalem: "Want zij, die de band van de vrede erkennen, vervullen hun taak in de naam des Heren, niet offerend Hem het vlees van dieren of de vruchten des velds, maar schrijvende Zijn naam in al hun daden." En dat is het punt, waarop ik vandaag terecht wil komen. Dat is ook het laatste wat ik u ga zeggen:

Er komt een ogenblik dat wij voor onszelf zullen moeten kiezen wat wij willen zijn, geest des lichts of geest van duister, mens Gods of mens van de wereld. Die keus is niet te vinden in de nauwe en enge wetten of in het naleven van de godsdienstige gedachtengang tot zelfs in de kloosters toe. Ze ligt in de eerlijkheid, waarmee je leeft en de eerlijkheid waarmee je achter alle stoffelijk gebeuren de geestelijke inhoud erkent. De mens, die durft te streven naar een geestelijke inhoud, vrienden, ongeacht wat het leven brengt, de mens die niet wanhoopt aan de vrede of wanhoopt aan de zin van de krijg, maar die in zich erkent de volledige zin van alle gebeuren, die vindt de persoonlijke band met God. En die is - om een laatste woord van Jeremias aan te halen - de getekende, die blijft; en wonend in het land, wenend over de doden, bouwt hij het rijk, waaruit de Messias eens naar voren treedt.

Nog één ding: Mijn vertalingen van Jeremias zijn ietwat vrij om ze passend te maken voor de Hollandse tijd, de Hollandse tekst, maar ik heb geen enkele vrijheid genomen t.a.v. de betekenis. Vrienden, ik wens u verder een prettige zondag toe.

-:-

Goedenmorgen, vrienden.

Ja, zo krijgen we de oude geschiedenissen en de oude profeten. Maar er is eigenlijk toch één gezegde, waarover onze vriend niet gesproken heeft. En dat was toch ook in Jeremias' tijd aanwezig. Ongeveer luidt dat zo: "Want gij hebt Mijn wet verworpen en Ik heb in uwe harten het slagveld gesteld." Nu zul je je afvragen: Wat moeten wij doen met een heel slagveld in onze harten? Maar ik heb in de loop der tijden practisch meegemaakt, dat mensen zo'n slagveld hebben. In de tijd, dat ik nog in mijn parochie zat, toen heb ik een heel leuk geval daarvan meegemaakt.

Er was een boerenzoon van redelijke rijkdom en hij was verliefd op de dochter van een timmermansknecht. Maar zijn vader, die het nodig vond dat het bezit aan land werd uitgebreid, zocht een dochter van een rijke boer als bruid. En toen kwam de zoon bij mij, zoals dat gaat en hij zei: "Wat moet ik nu doen? Mijn vader wil, dat ik met dat rijke meisje trouw, maar mijn hart trekt naar deze timmermansdochter." En toen zei ik tegen hem: "Jongen, bedenk wel, je moet je hele leven met die vrouw optrekken. Kies een vrouw, waarnaar je hart uitgaat." Ja, ja, maar dat was toch ook niets, want ze had geen bezit. Enfin, ik zal er niet teveel over praten, ten slotte kwam de boerenjongen tot deze oplossing. Hij zei: "Ik moet eigenlijk met dat rijke meisje trouwen; maar als ik nu een beetje geluk heb en ik word snel weduwnaar....." Voelt u het? Ja, ik ben toen wel een klein beetje verontwaardigd geworden en ik heb tegen hem gezegd, dat God Zich op hem zou wreken als hij zo dacht. Nu, dat is dan ook wel waar geweest. We hebben er zelfs eens de dokter bij moeten halen. Zijn vrouw was rijk, maar zij had een vaste wil en een vaste hand. En zoals het gaat: de timmermansdochter is goed getrouwd en gelukkig geworden. En die boerenzoon nooit.

Ik voor mij heb altijd zo het idee, dat de meeste mensen dat in de geest ook doen. Dat kun je zelfs als je geestelijke bent, hoor; dat is niets bijzonders. Maar wij denken altijd dat wij het op een soort compromis kunnen gooien. We zeggen: "Ja, natuurlijk, wij willen de arme maar schone

geestelijke waarheid gaarne huwen. Maar ja, wij moeten toch eerst voor de materie zorgen. Dus laten we nu eens beginnen met de materie te huwen en dan hopen we dat we snel weduwe of weduwnaar worden." Dat gaat niet. Als je je ketent aan de materie, dan zul je schakel na schakel van die keten moeten breken, voor je weer vrij bent. Maar de geest laat je altijd vrij. Daarin zit nu het grote verschil.

We kunnen nu wel gaan spreken over gewelddadigheid van het menselijk bestaan en de strijd om het zelfbehoud. Maar zouden wij eigenlijk niet veel beter kunnen spreken over de honger in de mens? Dat is eigenlijk meer waar. U zit nu hier en u luistert, vrienden. En in de werkelijke volheid van de genegenheid, die ik u allemaal toedraag, zou ik u eens één vraag willen stellen: Wat wilt u eigenlijk? Wát zoekt u? Als u op die vragen het antwoord weet, dan zijn onze lessen wel overbodig. U zoekt iets en u weet niet wat. U zoekt het in uw werk, in uw vriendschap, in uw geestelijk werk, u zoekt het in alles, wat er maar rond u is. Maar wát zoekt u, weet u dat? Sommigen zeggen: "We zoeken een geloof of een zekerheid." En nu ben ik toch aardig wat jaartjes een expert op geloofsgebied geweest, maar ik moet zeggen: de doorsnee-mens zoekt niet naar een geloof en ook niet naar een zekerheid, hij zoekt zelfs niet naar God. De doorsnee-mens zoekt naar iets wat z'n geeft aan zijn bestaan. En hij probeert dat te doen met illusies, met dingen die hij belangrijk noemt, maar waarvan hij weet, dat ze het eigenlijk niet zijn. Daarom zijn er veel mensen, die altijd hongerig blijven. Zwervers over de wereld, die vandaag boeddhist zijn en morgen christen. Die overmorgen bij de Rozekruisers komen en dan luisteren naar de woorden van de sprekers van de O.D.V. misschien. Geestelijke zwervers en ook vaak stoffelijke zwervers. Mensen die van land naar land, van ideologie naar ideologie zwerven. Mensen die het ene ogenblik als bezeten zijn door geld en het volgend ogenblik als bezeten zijn door de behoefte aan rust en vrede en afzondering. Mensen die zelden zelfs maar aan zichzelf trouw zijn. En zo zijn er meer dan u denkt. Want u ziet de daden, maar u kent niet de gedachten, die verborgen zijn in de harten. Een mens zoekt iets, hij wil iets. Maar zolang hij niet weet wát, blijft hij zwerven, blijft hij dobberen. En dan mag hij elke dag ter communie gaan en elke dag weer twee keer te biecht, het helpt hem niets. Dan kan hij spreken met de hoogste geestelijke leider die hij maar heeft, maar het helpt hem niet. Weet u, vrienden, de mens moet een antwoord vinden op de vraag: Wat wil je? Wát zoek je? Pas wanneer hij dat antwoord heeft is hij in staat zichzelf te kennen en zijn plaats te vinden in de schepping.

Misschien is dit wel een beetje minder pastoorachtig wat ik zo vertel, maar het is zo wáár. Weet u, ik heb mijn plaats, mijn weg zo ongeveer gevonden. In mij is er eigenlijk niet meer die honger naar een openbaring, naar een bezit, maar eerder de zachte vreugde, die voortkomt uit een genegenheid, die alle aarde en alle wereld en alle sfeer probeert te omvatten. Maar wat in mij waar is behoeft het niet in u te zijn. Mijn antwoord zal niet het uwe zijn. Daarom kan ik u dat niet geven. Ik kan u alleen de vraag stellen in de hoop dat ge naar een antwoord zult kunnen en willen zoeken. Wat wil je? Wát wènst u? Wát zoekt u werkelijk achter alle dingen? Met alle kracht en alle genegenheid, met alle goddelijke liefde in mij tot naastenliefde geworden wil ik u helpen als ik kan. Maar dit antwoord moet u voor uzelf vinden. Een antwoord dat een tikje geloof is misschien en een tikje weten; maar vóór alles een erkennen van je taak en je plaats - niet alleen in de wereld, maar in het zijn, in het bestaan.

En nu ik zo gezondigd heb tegen elke wet der rhetorica, zelfs tegen de goede gebruiken van een preek, kan ik zo langzamerhand wel afscheid nemen. Maar, vrienden, onthoud één ding goed: Als wij, beperkte wezens, al zoveel genegenheid voor u kunnen hebben, hoezeer moet God u dan niet liefhebben. Vertrouw op die liefde, vraag u af wat uw werkelijk

doel is; en u zult iets kennen van die vreugde en dat geluk, waarvan ook wij mogen genieten. Een gezegende, zalige zondag verder.

-:-

D E " D R E M P E L .

Er ligt een drempel tussen het stoffelijk leven en het geestelijk leven. En altijd, wanneer zo'n drempel een beetje hoog is, is het moeilijk er overheen te komen. Maar...wanneer je door een vorst wordt uitgenodigd en je wordt binnengeleid, dan blijf je toch ook niet in de voorhof staan, wanneer je wordt gevraagd tot de troonkamer door te dringen. Dan ga je die weg en dan moet je menige drempel overschrijden. Je wordt geroepen en ik geloof dat je daarin je kracht vindt.

Dan kunnen de mensen zeggen: oud van dagen. Ach, wat is oud van dagen, wanneer de geest nog jong is? Wat betekent een oud lichaam, wanneer er van binnen nog wat vrede is? Wat betekent zo'n korte flits van overzienbare toekomst die je nog hebt, wanneer je in het verleden weet goed gedaan te hebben, wanneer je in jezelf weet een begrip te hebben van nieuwe en eeuwige waarden? Daarom lijkt mij die drempel wel een aardig woord i.v.m. uw verzoek, ofschoon het nog niet helemaal direct toepasselijk is.

Wie gaat door de zalen der eeuwigheid
vindt steeds op zijn weg weer de drempel van tijd.
Terwijl zijn oog te zien vermag
het licht reeds van een volgend zijn;
zo voelt hij in zich nog de smart en pijn
van een wereld, nu nog niet verlaten.
Soms zou je willen haten al wat je nog bindt.
Soms zou je willen vluchten
terug, totdat je jong en sterk
kunt herbeginnen juist dit leven,
juist dit stoffelijke werk.
Maar in je als in goud geschreven
staat een weg, een kaart van goddelijk bestaan,
een lijn die voeren u moet door de spiegelzaal van
waan

tot de zaal van werkelijkheid.
En als je dan nog stofgebonden
met de stof een wijle strijdt,
getroffen voelt je door het lijden,
meent te boeten soms voor zonden,
kijk dan naar de gulden lijn,
die staat geschreven in je hart.
Die toont je waar de drempel ligt,
die toont je hoe voldane plicht
overgaat in nieuwe vreugd
en ouderdom herboren wordt
tot lichtend vrije jeugd.
Laat gaan de tijd, draag voor een korte wijle nog uw lijden,
zie de eeuwigheid die tot u lacht.
Aanvaard al wat u wordt gegeven
en erken in u in 't geestelijk leven
de zin, waarmee dit al eens wordt volbracht.
Treur niet, doch laat de vreugd' reeds roepen,
die zo dadelijk wordt uw deel.
als g' in een waarheid van een geestelijk zoeken
de drempel van het leven overschrijdt;
en in begrip, veel groter dan het heden baren kan,
gij deel neemt aan het scheppingswerk.
Dat is in alle leven de enige realiteit.